

WILG & MAND

1986-2

WILG & MAND

Doelstellingen Stichting Wilg & Mand

- Nieuwe perspectieven zoeken en creëren voor het Nederlandse mandenmaatwerk binnen de potentiële afzetgebieden.
- Behoud van het veelzijdige vlechtvakmanschap: o.a. door het uitgeven van handboeken en het stimuleren van cursussen.
- Behoud van de vakkennis betreffende de vriendteelt en bevordering van een goed evenwicht tussen vraag en aanbod.
- Het initiëren en begeleiden van onderzoek/studies binnen het wilg-en-mand-vakgebied.
- Het via een speciaal fonds aanschaffen van materiaal met een historische waarde: vlechtwerk, gereedschappen, boeken, e.d.
- Het interesseren van zoveel mogelijk Nederlanders (inclusief de overheid) voor de activiteiten van de Stichting Wilg & Mand.

Minimumdonatie: f 15,-- per jaar

Donateurs ontvangen de bulletins gratis

Stichtingsbestuur:

Voorzitter : Ch.W. Vink, IJsselstein
Secretaris : C. Tutein Nolthenius, Oisterwijk
Penningmeester: H.P. Verboord, Vlijmen
Leden : P. Craenen, P. van den Dool, A.D. van 't Hoog,
J. Ooms, G.M. Pot-van Regteren Altena, T. Rulkens

Bulletin-redactie:

A.D. van 't Hoog, J. Ooms, G.M. Pot-van Regteren Altena,
C. Tutein Nolthenius

Bijdragen voor het bulletin kunt u sturen naar onderstaand adres. Bij voorkeur getypt of in goed leesbaar handschrift.

Redactiesecretariaat, administratie en advertenties:

Nassaulaan 14, 5062 JN Oisterwijk, tel. 04242-82238

Penningmeester Stichting Wilg & Mand, Vlijmen:

Girorekening: 26 95 726

Bankrekening: 41 89 09 083, Amrobank, Vlijmen

Drukkerij: A.J. van Midden, Dorp 246, Benschop

(c) Uitgave Stichting Wilg & Mand. Verschijnt viermaal per jaar.
Vijfde jaargang, 1986 nr. 2

VAN DE REDACTIE

Het is tot op heden gelukt ons bulletin viermaal per jaar te laten verschijnen. En wel als gratis informatieblad voor onze donateurs. Dat "gratis" noopt ons binnen de pecuniaire perken te blijven. Wie de korte riemen kent waarmee wij moeten roeien begrijpt dat wij per zwartwitnummer nooit verder kunnen gaan dan zo'n 24 pagina's inclusief omslag. Maar ook dun kan aantrekkelijk zijn hebben wij van ene Amor geleerd.

Ons grootste probleem is telkens weer: hoe vullen we de beperkte ruimte zo gevarieerd mogelijk in. Hoe boeiend de "mandenmakersbloeitijd" ook is geweest, het verleden mag niet meer aandacht opeisen en krijgen dan heden en toekomst. De doelstellingen van de stichting Wilg & Mand zijn immers op nu en na nu gericht.

Dat heeft ons ertoe gebracht wat meer met vaste rubrieken te gaan werken, die samen het brede mandenmakersterrein bestrijken. Via die invalshoeken willen we verleden, heden en toekomst zodanig belichten, dat alle donateurs zich aangesproken voelen. Want men behoeft geen manden te kunnen maken om manden (en grienden!) te kunnen waarderen. Dat bewijst het vele vlechtwerk dat nog altijd zeer functioneel is binnen huishoudens, in particuliere tuinen en velerlei bedrijven.

Meer dan ooit hopen wij, dat onze lezers (m/v) blijven bijdragen aan het welzijn van ons bulletin. Bijvoorbeeld door het toesturen van foto's uit binnen- en buitenland waarop manden of verwante vlechtzaken voorkomen. Ook foto's uit kranten en tijdschriften zijn, graag met bijschrift, welkom. Evenals reproducties van schilderijen en tekeningen waarop mandenmakerswerk als Kunst vereeuwigd is. Wie zelf iets over de produktie of toepassing van manden op papier kan zetten - vanuit welke invalshoek dan ook - draagt uiteraard ook een gewaardeerd (s)teentje bij. En wie een in onbruik geraakte mand op de kop weet te tikken hoeft maar te kikken. De aanwinst voor onze groeiende collectie zal in grote dank worden aanvaard.

Een ieder die meer over mandenmaken wil weten dan wij via het bulletin spuien of op donateursdagen vertellen kan altijd een beroep doen op onze minibibliotheek. En over donateursdagen gesproken...er staat er weer een op stapel. Zie de rubriek "van het bestuur".

VLECHTWERK VAN TOEN

Op 9 oktober is via een symposium in het Haagse Congresgebouw veel aandacht besteed aan het honderdjarig bestaan van een ogenschijnlijk niet zo belangrijk merkartikel: Koningsgist van Gist-brocades. De aanwezigheid van vele prominenten, waaronder minister Braks, liet er echter geen twijfel aan bestaan dat het hier wel degelijk ging om een waardevol produkt. Het is een eeuw lang nooit weg te denken geweest uit de bakkerswereld. Honderden bakkers woonden het symposium dan ook bij. Een van de sprekers was Dr. G. Bresser, voorzitter van Gist-brocades' Raad van Bestuur.

Toen gistmanden nog een rijzende omzet hadden

Koningsgist en gistmanden zijn tientallen jaren onafscheide-lijk geweest. Verse gist vervoeren zonder manden was toen net zo ondenkbaar als een trekschuit zonder jaagpad of een hoef-smid zonder vuur. Miljoenen welgevulde gistmanden zijn in de distributiekkanalen gekomen van de onderneming, die toen nog Nederlandsche Gist- en Spiritusfabriek heette. Er waren twee hoofdwegen voor transport vanuit Delft: een vaarweg en een spoorweg. De Schie maakte vervoer per schip naar de Rotterdamse havens mogelijk. Al in 1877 was er een ferry-verbinding met Engeland, een belangrijk exportland voor Koningsgist. Treinwagons konden vanaf het fabrieksterrein vertrekken naar tal van bestemmingen in binnen- en buitenland.

Aanvankelijk werd verse gist uitsluitend geproduceerd voor bakkers in de buurt. Wat zij nodig hadden haalden zij af bij de fabriek. Dat gebeurde al voordat Koningsgist op de markt kwam. De zo genoemde Weense gist en Delftse gist waren voorlopers. Al spoedig werden overal in Nederland bakkers geselecteerd, die ook als distributeurs/verkopers zouden kunnen gaan fungeren. Sindsdien begon de omzet "de pan uit te rijzen": van 6.000 kg in 1870 tot 1.2 miljoen kg in 1887 en 3.4 miljoen kg in 1894. In dat jaar waren er al 47 depots van waaruit zo'n 488 klanten van hun broodnodige gist werden voorzien. Het maximum aantal distributeurs is 250 geweest.

Van hondekar tot T-Ford

Elke distributeur had voor de vereiste snelle bezorging zijn eigen transportmiddel, al naar gelang de omvang van de dagelijkse hoeveelheden. De man met de kleinste klantenkring had genoeg aan een fiets met een fietsmand voorop. Anderen ge-

bruikten een handkar of een hondekar (tot die verboden werd). 's Winters werd veelvuldig overgeschakeld op glijden- de expeditie in casu een slee. Wie een grote omzet had maakte gebruik van paard-en-wagen tot het T-Fordje gemotoriseerd expediëren mogelijk maakte.

Stipt op tijd afleveren was een van de niet te negeren voor- schriften van de zelf ook punctuele fabrikant. Een bakker mocht je niet op zijn gist laten wachten. Zelfs watersnood en orkanen golden nauwelijks als een excuus voor een te late bezorging. Gedurende de Eerste Wereldoorlog werd België nog voorzien van Koningsgist, zij het langs sluip- en smokkel- wegen die niet zonder risico's waren.

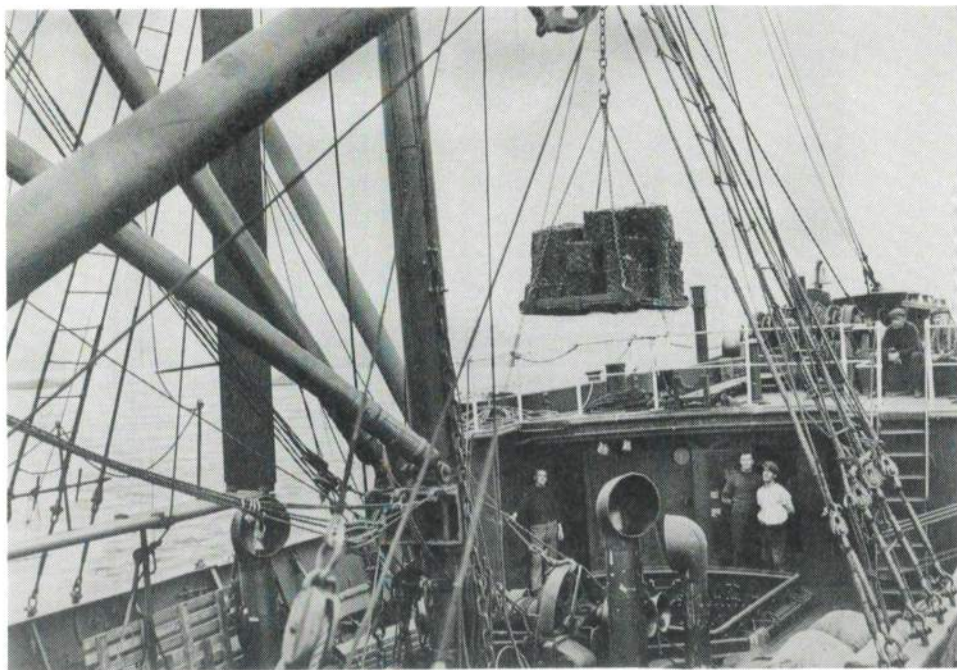
Dank zij de medewerking van de Public Relations afdeling van Gist-brocades kunnen we enkele foto's laten zien, waarop gist- manden in hun belangrijke transportrol voorkomen.

Het bezorgen kan beginnen: per fiets en handkar

Een wagon wordt in Delft geladen

Hier gaat Koningsgist het ruim in

De Vischmanden

Visch met sch. Dat duidt op een vooroorlogs artikel. Het is ontleend aan de "Geschiedenis van Scheveningen" door J.C. Vermaas (1926) en wel aan deel II "De Visscherij". Het is ons toegestuurd door donateur D. Pronk uit Voorburg. Zelf voegt de heer Pronk er nog aan toe: "In 1886 had Scheveningen twintig mandenmakerijen. Mijn vader had naast z'n mandenmakerij tot + 1923 ook een bokkingrokerij. Ik kan me echter niet herinneren dat hij ooit wat heeft verteld over bokkingmandjes. Als toen nog bokkingmandjes werden gebruikt zal hij ze ongetwijfeld zelf in zijn werkplaats hebben laten maken voor de export. Tijdens de 1e wereldoorlog exporteerde hij bokking naar België. De afrekening ging via een factor in Brussel. Zelf ging hij ook wel daarheen. Dit blijkt o.a. uit een paspoort voor België, gedateerd 10.12.1915. Daarin staat zijn beroep omschreven als "marchand de poisson". Uit dien hoofde neem ik aan dat mijn vader behoorde "tot de geaccrediteerde kooplieden aan wie de leden van de Reedersvereniging hun haring mochten verkopen". Zulks volgens een lijst van 1 december 1916."

Uit de "Geschiedenis van Scheveningen"

"Voor het visscherijbedrijf zijn geregeld heel wat manden noodig, in normale tijden eenige duizenden. In de eerste plaats voor de verse visch, die voor een groot gedeelte uit het ruim of de bun van het schip in manden wordt gelegd en zoo in den afslag gebracht. Deze manden hebben alle een bepaalde maat. Vóór ze in gebruik worden genomen, moeten ze worden geijkt, waarvoor een ijzeren officieele maat is vastgesteld. Zoodra de nieuwe mand maathoudend blijkt wordt er met witte verf een ooievaar op geschilderd. Een gevulde mand bevat p. m. 30 kilo visch. De levering der manden geschiedde oudtijds bij aanbesteding onder de te Scheveningen gevestigde mandenmakers, gewoonlijk voor drie achtereenvolgende jaren. Er is ook een periode in de 19de eeuw geweest dat de reederij het leveren van manden in eigen beheer had; zij had een eigen mandenmakerij op een erf aan de Marcelisstraat, hoek Heemraadstraat. De bedoeling hiervan was daardoor tot een goedkoopere exploitatie te komen, maar de reederij heeft spoedig dat nieuwe systeem moeten verlaten om tot het oude dat goedkoopere bleek terug te keeren.

In 1886 contracteerde de reederij met den aannemer het aantal benodigde manden te leveren voor f 28,- per schuit en

per jaar; de kooplieden betaalden bovendien voor het gebruik 1 cent per mand. Hieronder was begrepen de levering aan elke schuit, die ter haringvisscherij ging, van zes traliemanden, vier toemanden, vier bruine en één wit bennetje; alles van solide kwaliteit. Schepen die uitsluitend ter haringvisscherij voeren, konden volstaan met een bijdrage van f 17,-. Sedert 1907 wordt de aannemer der manden aldus betaald: voor elke mand door de bemanning van het schip, die ze gebruikt per keer 6 cent en door den koopman, die er zijn visch in naar huis vervoert, 2 cent.

De voorwaarden, waarop in 1907 de levering werd aanbesteed, waren:

1. De toemanden zijn tot het gebruik der visschers om daarin de visschen vijf voeten op te brengen en af te slaan; tot gebruik der kooplieden om daarin de visch tot hunne woningen of drogerijen te brengen. De aannemer behoeft niet toe te staan, dat de manden gebruikt worden voor afval van visch of voor visch, afkomstig van vreemde visscherijen, of dat zij buiten het dorp gevoerd worden.
2. Hij moet zorgen, dat er steeds genoeg manden zijn voor het gebruik der vaartuigen. Buiten overmacht, te beoordeelen door de Commissie uit de reeders, zal hem bij iedere overtreding gekort worden vijf gulden voor ieder vaartuig, dat daardoor schade lijdt, ten behoeve van dengene, die de schade lijdt.
3. Hij moet de manden op zijne kosten laten iken en mag geen ongeijkte manden in gebruik geven.
4. Voor het ophalen der manden zal hij genieten twee cent per mand van den koopman, het aantal getrokken uit de boeken der boekhouders. Deze centen zal hij zelf laten innen.
5. Hij moet zorg dragen een schuur te hebben ter behoorlijke berging der manden, niet te ver verwijderd van het strand, waarin steeds een voldoende aantal manden aanwezig moet zijn.
6. De aannemer moet van den vorigen aannemer de nieuwe in voorraad zijnde geijkte toemanden overnemen voor dertig cent per stuk, mits van droog hout gemaakt en van goede kwaliteit zijnde; wanneer na deze aanneming geen nieuwe geschiedt, zal de reederij bovenbedoelde manden tot een maximum van tweeduizend stuks voor genoemden prijs overnemen.
7. De betaling der overgenomen manden moet geschieden op den 1sten Februari 1907.
8. De aannemer moet het bedrag der verhuurde manden ophalen bij de boekhouders iederen Maandag, van schuiten en loggers.
9. De aanneming geschiedt per mand en per keer, dat zij worden gebruikt door de visschers, hetzij logger- kotter- sloep

of bomschepen. De aannemingssom wordt dus ingeschreven als huur per mand zooals vroeger 5 cent per mand werd gerekend voor het gebruik door loggers en vreemden.

10. De Commissie uit de reeders heeft het recht zoo dikwijls zij verkiest te onderzoeken of er genoeg manden in voorraad zijn.

11. De aannemer moet tot zekerheid der nakoming van dit contract twee soliede borgen stellen ten genoeye der Permanente Commissie uit de reederij.

12. Bij aanvraag door vreemde visschers is de aannemer verplicht voor iederen afslag de noodige manden te verhuren voor denzelfden prijs als waarvoor door hem is ingeschreven ten behoeve der Scheveningsche vaartuigen. Deze huursom te ontvangen bij den boekhouder, die den vreemden afslag heeft.

13. Aan den aannemer is ten strengste verboden, manden te leveren aan of te laten gebruiken door reeders en visschers, die zich niet hebben aangesloten.

14. De commissie uit de reeders is niet aansprakelijk voor misbruiken, noch voor de betaling der huursommen, waarvoor de aanneming is geschied.

15. Bij niet stipte nakoming van dit contract of indien de aannemer niet aan zijne verplichtingen voldoet, kan de Commissie uit de reeders een boete toepassen van vijf en twintig tot honderd gulden voor iedere overtreding en behoudt zij aan zich het recht tot een herbesteding over te gaan en de schade te verhalen op den aannemer of zijne borgen. Ook de toegepaste boeten zullen op den aannemer of zijne borgen langs wet-tigen weg verhaald worden.

16. Ingeval van twijfel omtrent den zin en de bedoeling van een of meer artikelen van dit contract wordt de beslissing overgelaten aan de Commissie uit de reederij.

17. De commissie uit de reederij, behoudt aan zich het recht, de leverantie al of niet te gunnen.

Scheveningsche vischvrouw uit de
19e eeuw.

Wasmandavonturen van Wim en Annie

Strandvonder Teo Schoos heeft al heel wat vreemdsoortige dingen zien aanspoelen tussen het drijfhout, de plastic verpakkingen en al wat nog meer over boord kan gaan of slaan. Zijn meest opvallende vondsten blijven toch de jonge zeehondjes, die in de ondiepe kustwateren voor Wijk aan Zee terechtkomen en dan de weg terug niet meer kunnen vinden.

Zoals Wim, drie maanden oud maar al net zo schrander als zijn vader, die uit zijn gezichtsveld was verdwenen. "Pas op voor mensen!" had Pa hem waarschijnlijk ingeprent. Terecht. Ook de Noordzee laat er geen twijfel aan bestaan, dat menselijk ingrijpen meestal fataal afloopt voor al wat zo'n zee bevolkt. Dus probeerde Wim met alle aangeboren en ingebouwde lenigheid uit handen van die strandvonder te blijven. Bovendien waren er nog veel meer tweevoetige wezens op de kust: toeristen, gewapend met kijkers en fototoestellen. "Uit de buurt blijven" bleef Wim zich soepel zwemmend voorhouden. Dat lukte hem zeven dagen. Toen werd-ie te moe en moest hij zich overgeven. Dat was op maandagmorgen 25 november 1985, 's morgens om 9 uur. Wim gaf geen cent meer voor zijn nog jonge leven toen hij in een vreemde kooi werd gestopt. Niks geen water er in. Alleen maar een dekentje op de nogal harde bodem. "Waar zo'n wasmand toch al niet goed voor is", hoorde hij Teo Schoos tegen de fotograaf zeggen terwijl deze hem voor de krant vereeuwigde.

Een wasmand? Wordt-ie dan naar een wasserij gebracht? Maar dat zou toch al te dol zijn, want schoner dan een zeehond kan zelfs de mens, die driemaal daags onder de douche gaat, niet zijn. 't Werd geen wasserij. 't Werd nog gekker: een vliegtuig! Op naar Pieterburen, het inmiddels beroemd geworden opvangcentrum. Wim had er echter nooit van gehoord. Teo bracht hem er hoogstpersoonlijk heen. En - wat Wim nooit had verwacht - hij werd er juichend welkom geheten door heel wat soortgenoten die het er blijkbaar reuze naar hun zin hadden. "Hier mag je even logeren" zei Teo toen Wim zijn wasmand mocht verwisselen voor een prachtig bassin. Even later was al het leed vergeten en iets van de angst voor mensen verdwenen...

Een maand later was het Annie's beurt. Aangespoeld bij Bergen aan Zee. In een heel wat slechtere conditie dan die van Wim. Haar toestand werd zelfs als "deplorabel" omschreven in het nieuwsblad "De Duinstreek". Alle lezers kregen Annie via een

foto te zien: in een wasmand! "Al de 35e zeehond die langs de Bergense kust is aangetroffen" stond erbij. En dat Annie "slecht benaderbaar" was in de wasmand. Neem het haar maar eens kwalijk. Ook zij heeft geleerd dat geen mens te vertrouwen is, tenzij die zich aan boord bevindt van een Greenpeace-schip. Annie verhuisde in haar wasmand eerst naar het Vogelcentrum "De Horst". Toen kwamen de dierenvrienden uit Pieterburen haar ophalen. Een paar uur later was zij bij Wim...

Mevrouw Pot, die in Schoorl woont, heeft de gegevens aangedragen voor dit stukje. Van haar weten we dat overal langs de Noordhollandse kust wasmanden voor dat reddingsdoel klaarstaan. De namen Wim en Annie hebben de redders bedacht, want zeehonden zijn zowel naamloos als rechteloos.

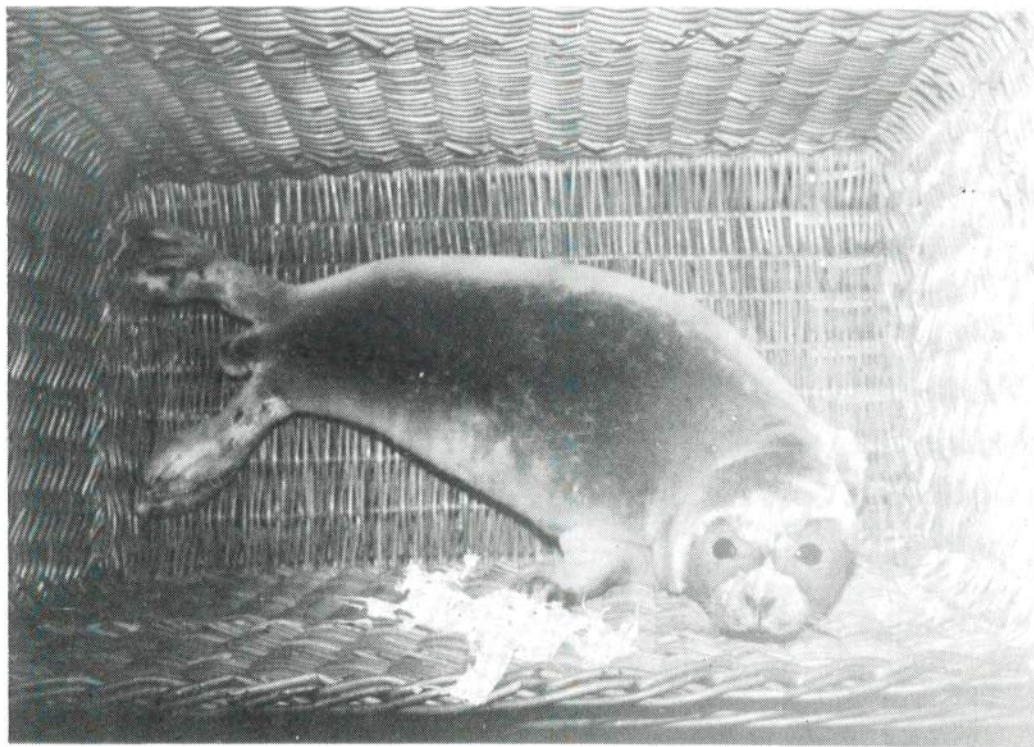

Foto M. Hofhuis, Bergen: Annie in haar wasmand

Foto Henk Honing, Heemskerk: Wim met zijn redders

Zelf kliefhoutjes maken

Voor doorgewinterde mandenmakers bevat dit stukje geen nieuws maar beginners kunnen er misschien nog wat van opsteken.

Het kliefhoutje is een eenvoudig apparaatje waarmee een wat dikkere teen in drieën of vieren kan worden gedeeld. De duurzaamste werden vroeger van hardhout, palmhout (Buxus) of beuken gemaakt, maar in Limburg ook wel van been. Waarom werden dikkere tenen gespleten? Dat kon een uitkomst zijn als men weinig staak- of opwerkteen had. Voor de wat kleinere mandjes dus. Dat klieven was nog economisch ook, want van één teen maakte men er drie of vier. Bovendien konden nu ook witte banen in een mandje worden gevlochten door de witte kliefkant als buitenkant te gebruiken. Als van de gespleten teen met een klein schaafje het merg werd weggevijld verkreeg men afbindteen, waarvoor nu vaak gespleten rotan of pitriet wordt gebruikt.

Om zo'n kliefhoutje zelf te maken zaagt men 15 cm van een hardhouten (beuken of eiken) steel, ca 27 mm doorsnee. Aan één zaagkant met een houtrasp een ronde top vijlen en dan gladschuren. De andere zijde met een potlood aftekenen zoals geschetst in de figuren 1 en 2. Met een houtbeitel steken we nu voorzichtig de sleuven eruit. Goed opletten dat de zwartgekleurde kruisen op de kopse kant blijven staan. Dat uitsteken kan het best gebeuren door het houtje schuin naar beneden en op een plankje te houden. Als de beitel doorschiet komt hij op dat plankje terecht. Het houtje vervolgens schuren en de top goed glad maken door insmeren met lijn- of teakolie. Figuur 3 laat zien hoe het wordt gehanteerd. Met een mes is eerst het dikke teeneind in 3 of 4 delen ingesneden. Dan zetten we het houtje erin en duwen de teen voorzichtig verder. Oppassen bij knopen, want daar kan het misgaan.

In het boek "Het vlechten van ovale manden met teen" staat ook iets over het kliefhoutje (pag. 105). Wie liever zo'n ding koopt dan zelf maakt kan de medewerking inroepen van het W&M-secretariaat.

M.A. Abbenhuis

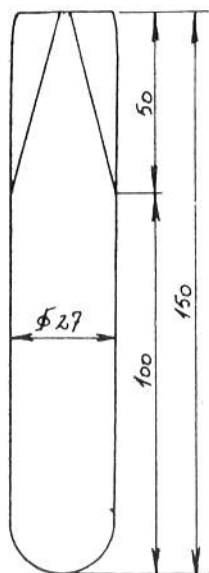

FIG. 1.

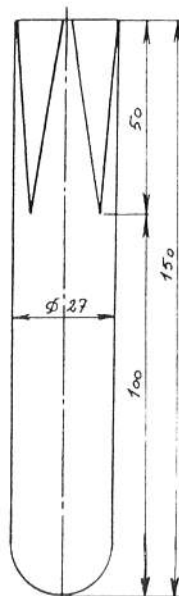

FIG. 2.

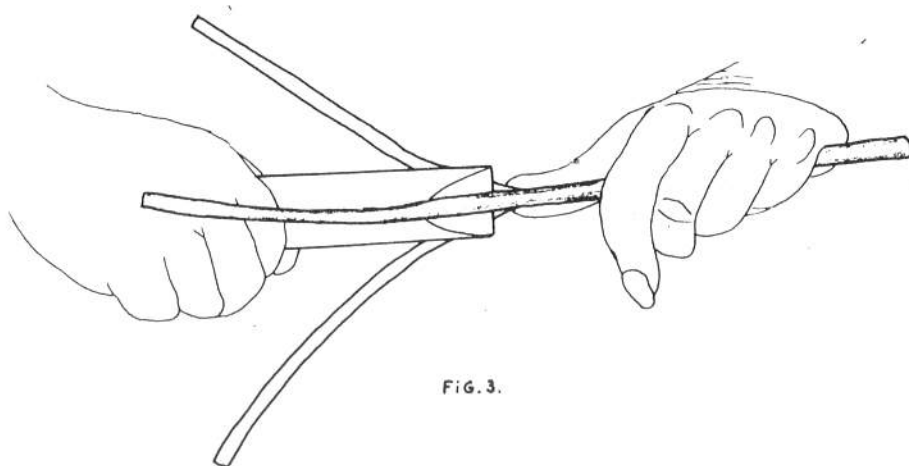

FIG. 3.

Hobbycursus in Duitsland

Deze advertentie kwam ons onder ogen:

"Hobbykurse im Korbflechten gehören zum Angebot der Korbstadt Lichtenfels am Obermain. Die neunstündigen Lehrgänge werden von Lehrern der einzigen Staatlichen Fachschule für Korbflechtereie in der Bundesrepublik Deutschland geleitet. Hobbyflechtern bietet die Stadt ein 7-Tage-Arrangement mit Übernachtung, Frühstück und verschiedenen Extras ab 165 Mark. Auskünfte: Verkehrsamt, Marktplatz 1, 8620 Lichtenfels, Telefon (0 95 71) 50 61."

Nog een vakantietip

In Vrizy, Frankrijk, bevindt zich een mandenmakersatelier met expositieruimte. Eens was daar een mandenmakersopleiding. Nu zijn er weer jonge mandenmakers aan het werk. Met subsidie van de overheid, die het ambacht in leven wil houden. Alhoewel er geen topkwaliteit wordt gevlochten is een bezoek alleszins de moeite waard. Vrizy ligt 4 km ten noorden van Vouziers, 50 km zuidwest van Sedan en 55 km noordoost van Reims.

Wilgesap als medicijn

Over de tijd van Ramses II is in de loop van vele eeuwen al heel wat gepubliceerd. Deze farao leefde ongeveer 3250 jaar geleden, was koning van de negentiende dynastie en heerste toen Mozes de joden uit Egypte leidde.

Door onderzoek van des konings mummie hebben Franse wetenschappers kunnen bevestigen wat al werd vermoed: Ramses II heeft o.a. gewrichtsreumatiek gehad. Het was toen al een veel voorkomende kwaal. De Egyptenaren hadden er een puur-natuur-geneesmiddel voor: een aftreksel van de wilgebast. Daar zit salicylzuur in en dat is vandaag de dag nog onmisbaar binnen de farmaceutische industrie. Het is o.a. het werkzame bestanddeel in aspirines.

Ach, over het nut van wilgen zal de mensheid nooit uitgepraat raken. Uitsterven zullen ze waarschijnlijk nooit. Dank zij dat salicylzuur? Wie zal het zeggen. Misschien neutraliseert dat zuur zure regen...

Aalfuik als aanwinst

Op 15 februari was er weer een bestuursvergadering in IJsselstein. Aan die bijeenkomst zat een plezierig verlengstuk. Drie donateurs uit het Gelderse kwamen het bestuur een geschenk aanbieden voor de museumcollectie. Het waren de heren G. de Vries, J. van Alst en W. Frielink. Op de donateursdag in de Flevohof hadden zij al laten weten dat zij de stichting Wilg & Mand een palingfuik wilden aanbieden. Zo gezegd, zo gedaan.

Levensgroot werd de speciaal voor dit doel vervaardigde fuik binnengebracht. Vakwerk, dat was het eerste wat opviel. 't Was in alle details goed te zien dat de maker, de heer De Vries, het fuikenbreien al vele jaren met veel kennis van zaken heeft beoefend. Het model is van het type zoals dat jarenlang in het Rijnstrangengebied bij Zevenaar in gebruik is geweest. Soms gaat het daar nog wel te water. De heer Van Alst, die alle bosjes en natuurgebiedjes in genoemd gebied van haver tot griend kent, zorgde voor de meest geschikte vlechtteen. En de heer Frielink was graag bereid om het meer dan manshoge museumstuk naar IJsselstein te transporteren. Mandenmakers hebben nu eenmaal zijn sympathie.

De komst van de gulle gevers was een goede reden om maar meteen naar ons mandenmuseum in het oude raadhuis te stappen. Een zolder vól al! Altijd leuk om er weer eens rond te neuzen. Sinds kort staat er ook een door de heer Mooi in IJsselstein gevlochten stoel en een door voorzitter Vink in bruikleen beschikbaar gestelde wieg. Als het eigendom overdragen om bepaalde redenen niet kan is in bruikleen afstaan een attractief alternatief. Want hoe meer vlechtwerk wij de museumbezoekers kunnen laten zien hoe meer goodwill wij daarmee kweken en hoe meer nieuwe donateurs wij wellicht kunnen inschrijven. Niet alleen vlechtwerk, van wieg tot fuik, is welkom. Ook al wat binnen en bij een mandenmakerswerkplaats hoorde en hoort: van klopijzer tot buffketel. De gemeentelijke museumcommissie van IJsselstein zal er op toezien, dat al wat binnenkomt goed wordt verzorgd.

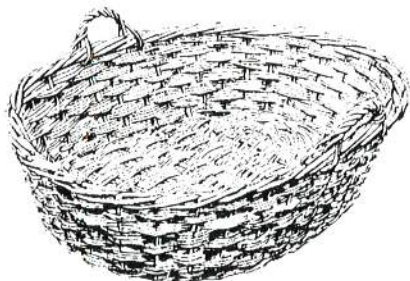
Arent thoe Boecop

Onze boekencollectie is uitgebreid met een 36 pagina's omvattend werkje, dat is uitgegeven door de oudheidkundige vereniging "Arent thoe Boecop" in Elburg. De naam van de vereniging is ook de titel van de uitgave. Een voor ons zeer interessant hoofdstuk, geschreven door Wim Norel, betreft de mandenmaken in Elburg. Eens vormden ze ook daar een belangrijke industrie, met de Zuiderzee als grootste afzetgebied. Maar met de afsluitdijk kwamen de klanten - de vissers - in de problemen. En met hen ook de manden- en kubbenvlechters zelf.

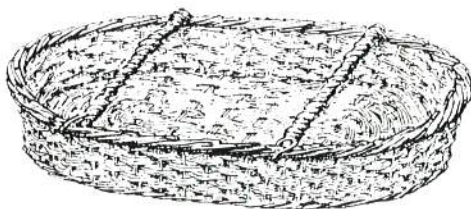
Centraal in het verhaal staat de familie Janssen. Omstreeks 1890 begonnen de broers Jan en Thijs een manden- en kubbenmakerij in een ex-leerlooierij aan de Havenstraat. Beiden hadden het vak in Harderwijk geleerd. Na het huwelijk van Thijs gingen de broers uit elkaar. Hun sterk verschillende politieke en religieuze opvattingen bevorderden de breuk. Jan Janssen was streng gereformeerd en vurig anti-revolutionair. Acht jaar heeft hij in Elburgs gemeentebestuur gezeten, waarvan vier jaar als wethouder. Broer Thijs was niet kerks en SDAP-sympathisant. In 1931 werd hij zelfs lijsttrekker van deze partij voor de gemeenteraadsverkiezingen. In 1949 overleed hij echter als een "bekeerd" man.

De mandenmakerij van Jan legde omstreeks 1922 het loodje. Thijs hield het wat langer vol: tot het midden van de dertiger jaren. Al omstreeks 1910 werden de spieringmandjes vervangen door kistjes. Een kistje kostte vier cent en een mandje nog altijd drie stuivers.

Naast spieringmandjes, schelvismanden, botvlechten, kubben, aalkorven, garnalenlitten, kaakmanden en schepelmanden werden er ook bloemenmanden, eiermanden, badstoelen, wiegen, fietsmanden, wasmanden en boodschappenmanden in Elburg gevlochten.

garnalenlit

botvlecht

Donateursdag in "'t Aole Compas"

Voor onze donateursdag 1986 heeft het bestuur de keus laten vallen op een zeer bezienswaardige ontmoetingsplaats: het veenmuseum in Barger Compasuum. Velen zullen er nog nooit zijn geweest. Dat op zich al is een reden om daar samen te komen. Er zijn echter meer argumenten om dat te doen. 't Aole Compas heeft zijn bezoekers veel boeiends te bieden. Het openluchtmuseum omvat 150 ha wandelgebied. Wie de routebeschrijving volgt wordt veelvuldig gemotiveerd om even stil te staan en rond te kijken.

Lopend langs de trekvaart komt u bij herbouwde arbeidershuisjes. Armoe-troef-woninkjes. De kleine tuintjes hadden een onmisbare functie: zorgen voor de broodnodige vitaminen. U komt langs de bakker, de smid en een klein kruidenierswinkel-tje waarin u nostalgisch boodschappen kunt doen. De warme bakker laat u graag zien hoe in een leemoven Drentse bollen en krentenwegge werden gebakken. En kopen kan er ook.

Originele Belgische knollen vormen de viervoetige paardekrachten voor de trekschuit. Meevaren kan altijd. Een goede gelegenheid om het verkeerstempo en de verkeersveiligheid van toen eens mee te beleven. Voor de variatie kunt u ook in een veentreintje stappen, dat niets liever doet dan stoom afblazen.

Tot de bezienswaardigheden behoren ook primitieve veenhutten, een molen, een schaapskooi met kudde, een oud turfschip bij een ophaalbrug, een tweeklassig schooltje met oude kinderspe-len op tegeltjes, een houten kerkje en een kerkhofje. Voor de meeste veenarbeiders was de weg van de wieg tot het graf 'een korte. In de grote tentoonstellingshal staat de hele geschiedenis van het veen te kijk, o.a. via prachtige diorama's. In zo'n omgeving turfmanden vlechten...het zou onze aanwezigheid nog zinvoller maken.

Breng de kinderen gerust mee, want er is een speeltuin, een kinderboerderij en wat al niet meer.

Over de details van onze donateursdag wordt u nog nader geïnformeerd. Zuiderlingen, laat u niet weerhouden door de afstand. U heeft al een paar keer geboft: toen we in Schijndel waren en in de Biesbos. Laat nu de Noorderlingen eens wat dichterbij huis mogen blijven. Bovendien zullen we op een voor ieder haalbaar tijdstip starten. Dus...reserveer alvast zaterdag de 27e september!

Kubbenvlechster aan 't werk
 Tekening Peter Dorleijn
 (uit Arent thoe Boecop)

(van een onbekende woordenvlechster)

Het Mandenmakertje

Inslag, doorslag, langzaam verder,
 't Mandtje moet vanavond klaar.
 Wie zijn kostje wil verdienen,
 Die moet werken, werken maar.
 Inslag, doorslag, beste vriend,)
 't Daaglijks brood wordt zuur verdiend.) bis

Tik-tak, tik-tak, nog wat vaster,
 Stevig moet het in elkaar;
 Kleine gaatjes moogt ge vinden,
 Grote wordt gij niet gewaar.
 Tik-tak, tik-tak, ja ik zeg,)
 't Daaglijks brood eischt overleg.) bis

Rits-rats, rits-rats, kleine stokjes,
 Steken hier en daar nog door;
 Nu, ik wil je dan wel zeggen,
 't Wordt een aardig mandtje hoor.
 Rits-rats, koop het klein of groot,)
 Dan heb ik mijn daaglijks brood.) bis

